

2. Хамитов Н.Н. Банк ісі. –Алматы: Экономика,2013. - 77-82 бет
3. Улучшение рамочных условий для цифровой трансформации бизнеса в Казахстане © ОЭСР 2023
4. Статистический бюллетень Нацбанка РК [Электронный ресурс]. – URL: <https://nationalbank.kz/ru/news/statisticheskii-byulleten/rubrics/1675>.
5. Источники интернета <https://kz.kursiv.media/>
6. Источники интернета <https://nalogikz.kz/>

Коммерциялық банктердің несиелік операциялар көрсеткіштерінің цифрландыру жағдайы

В.С. Артакшинова¹, И.М. Шойманова², А.К. Мейрамов³

¹Қаржы кафедрасының аға оқытушысы,

²"Қаржы" мамандығы бойынша 3 курс студенті

³"Қаржы" мамандығы бойынша 3 курс студенті

¹venera_seitzhan@mail.ru, ²shoimanovai@gmail.com, ³meynamov.almas@mail.ru

^{1,2,3} Қарағанды Бөкетов университеті, Қарағанды қ.

Түйіндеме: Мақалада цифрлық трансформацияны жүргізу кезінде тұрақтылықты сақтаудың жаңа шешімдерін іздеу, ең алдымен, банктік қызметте және несиелік операцияларда көрінді. Өзектілігі бұл экономиканың банк секторын зерттеу, өз қызметін клиенттер сұраған қызметтердің өзгертін ортасы мен технологиясына бейімдеу болды. Сонымен қатар, цифрландыруды жүргізу кезінде инновацияны қолдау үшін жаңа шешімдерді іздеудің заңдылықтары мен ерекшеліктері қарастырылды.

Кілт сөздер: несиелік операциялар, цифрландыру, банктік технологиялар, банктік қызмет

Кез келген елдің қаржы жүйесінде несиелік операциялар маңызды орын алуда. Олар жеке және заңды тұлғаларға әртүрлі жобалар мен мақсаттарды жүзеге асыру үшін қаржылық ресурстарға қол жеткізуге мүмкіндік беретін маңызды құрал болып табылады. Несиелік беру экономиканың дамуына ықпал етеді, тұтынушылық сұранысты арттырады және қаржы нарығында өтімділікті сақтайды. Сонымен қатар, нақты секторды тұрақты әрі қолжетімді несиелік қамтамасыз ететін нақты шешімдер қабылдануға тиіс.

Елімізде банк саласын цифрлық трансформациялау үшін қолайлы жағдайлар жасалуда. Оның негізгі бағыттар жаңа цифрлық банк өнімдері және ынтымақтастық жағдайында жасалған ІТ-компаниялармен өзге де өнімдер болуы мүмкін. Банктік қызметтерді цифрландыру клиенттерге айтарлықтай артықшылықтар әкеледі, бұл қаржылық операцияларды ыңғайлы, жылдам және қауіпсіз етеді. Банктік процестерді цифрландыру нәтижесінде клиенттік тәжірибе кеңейеді.

Цифрлық платформалары банктерге әдеттегі филиалдардан қағазсыз қаржылық өнімдермен қызметтерді бірнеше арналар арқылы орналастыруға көшу арқылы өз операцияларын цифрландыруға мүмкіндік береді. Ол үшін банк несиелік операцияларды цифрландыру енгізу үшін де үлкен операциялардың кірістілігін арттыратын қызметтер, банктерге банктік инновацияларды әзірлеуге және енгізуге айтарлықтай инвестициялар тартуға мүмкіндік береді. Сөйтіп, банктің несиелік операцияларды цифрландыру -бұл сандық арналарды қолдана отырып, несиелік өнімдер мен қызметтерді онлайн режимінде ұсыну болып табылады[1].

Банктің Қазақстандағы цифрлық несиелік операциялары мынадай мүмкіндіктерді қамтиды:

- Несиелік онлайн-өнімдер;

- Қарыз алушыны электрондық сәйкестендіру;
- Несиелік қабілеттілікті автоматтандырылғаның бағалау;
- Блокчейнді қолдану;
- Роботтық процестер.

Экономиканың дамуындағы несиенің рөлі барған сайын маңызды және көп салалы болып келеді. Несие өнімді өндіру, сату және тұтыну процестеріне және ақша айналымы саласына әсер етеді, яғни өнімді өндіру және сату процестерінің үздіксіздігіне ықпал етеді, өндірістің маусымдылығынан туындаған қаражатқа деген қажеттілікті уақытша қанағаттандыруда, өндірісті кеңейтуге үлкен рөл атқарады.

Несие теориясы несиелік операцияларды ақтайды, себебі оның мәні мен ұғымын ашады. Несиелік операциялар – бұл бір тарап (несие беруші) екінші тарапқа (қарыз алушыға) қайтарымдылық, төлемдік және мерзімділік шарттарында ақшалай қаражат беретін қаржылық операциялар. Несиелік операциялардың негізгі сипаттамаларына мыналар жатады: өтеу, төлем, мерзімділік. Сонымен қатар, несиелік операциялар әртүрлі нысандарда және әртүрлі шарттарда жүзеге асырылуы мүмкін, бұл оларды жеке және заңды тұлғалардың қажеттіліктерін қаржыландырудың әмбебап құралына айналдырады.

Бүгінгі таңда қазақстандағы банктер жаңа технологияларға тез бейімделуде, мұндай технологияларды алғаш енгізе бастаған ұйымдар ретінде айқын артықшылығы және нарықтағы өз позицияларын нығайту үшін әлеуеті бар. Жоғары білікті IT-мамандары Қазақстанның банк секторының цифрлық трансформациясын қолдайды. Бұл банктердің төлем инфрақұрылымын жетілдіруге және меншігінің технологиялық бағдарланған экожүйелерін құру жолдарын іздеуге ықпал етеді.

Сондықтан, банк жүйесінің жиынтық активтеріндегі он ірі банктің үлесі шамамен 88% құрайды, ал екі ірі банктердің "Қазақстан Халық банкі" АҚ (Халық Банкі) және "Kaspi Bank" АҚ-клиенттердің жиынтық қаражатының жартысына жуығын құрауда. Себебі қазақстандық банктер табыстылықтың жоғары көрсеткіштерін көрсетті: соңғы бес жылда орташа капиталдың кірістілік көрсеткіші (return on average equity, ROAE) шамамен 25%-ң құрады, сондай-ақ шығыстардың табысқа қатынасы саладағы ең үздіктердің бірі шамамен 25-30% құрады, бұл оларға жаңа технологияларға және клиенттердің өзгермелі қажеттіліктеріне тез бейімделуге көмектеседі. Бұл банктік қызметтің ең маңызды ерекшелігі - ол өз жұмысын жеңіл әрі қысқа мерзімде жасай алады[2].

Банктік ақпараттық әлемнің дамуымен кез-келген тақырыпта алға ұмтылатын банктерге кез-келген орын қажет етпестен онлайн-қосылыстар арқылы дамитын қосымшалар арқылы банктік операцияларды жүргізуге мүмкіндік беретін жүйе.

Банктердің үстем жағдайына Қазақстан нарығындағы ұзақ қызмет тарихы және клиенттермен берік қарым-қатынас қолдауды көрсетеді. Кез келген банктің қызметінің табысталуы банктің жүргізген несиелік операциялар мен несиелерінің сапасына, яғни оның қайтарымдылық дәрежесіне тікелей байланысты. Несиенің уақытылы қайтарылмауы банктің зиян шегуіне итермелейді. Сондықтан да банктер несиелік тәуекелді басқару шараларымен уақытылы айналысып отыруға тиіс.

Несиелік саясатты, несиелік операцияларды жүзеге асыруда екінші деңгейлі банктердің маңызы зор. Цифрландыру жағдайындағы банк секторының болашағы, цифрлы жүзеге асыратын жетекші банктер трансформация, өзінің құрылған экожүйесі шеңберінде ұсынылатын өнімдер мен қызметтер желісін кеңейтуге қабілетті болады. Клиенттер өз кезегінде өз банкінде телекоммуникация, бөлшек сауда, білім беру, денсаулық сақтау салаларына байланысты қосымша қызметтерді ала алады. Ұсыныстар жекелендіріледі және банк операцияларының жылдамдығы айтарлықтай артады[3].

Отанымызда банк саласын цифрлық трансформациялау үшін қолайлы жағдайлар жасалуда. Жыл сайын қашықтан қызмет көрсету арналарын пайдаланатын клиенттер саны артып келеді.

Жүргізілген зерттеуге сәйкес 2023 жылғы жағдай бойынша Қазақстан Республикасының банк секторында 21 екінші деңгейдегі банктер қызмет етуде, оның 11-і шетелдің қатысуымен,

оның ішінде 8-і еншілес банктер. Осы аталған ЕДБ-ң даму тенденцияларындағы олардың негізгі қызметі несиелік операциялар болып табылады. Бұл қызмет барлық банктердің қаржылық тұрақтылығының негізгі факторы дәстүрліден өзгеше басқа арналардың (мобильді және интернет-банктің) көмегімен қызмет көрсетуге ниет білдірген клиенттер саны өсуде (Кесте 1).

Кесте 1

Қазақстан Республикасы банк секторының құрылымы

Банк секторының құрылымы	2021	2022	2023
Екінші деңгейдегі банктердің саны, оның ішінде:	26	22	21
- жарғылық капиталда мемлекеттің 100% қатысуы бар банктер	1	1	2
- шетелдік қатысуы бар екінші деңгейдегі банктер	13	12	11
- екінші деңгейдегі еншілес банктер	12	9	8
Е с к е р т п е - Ақпараттың негізгі көзі ҚР Ұлттық Банкінің деректері, ЕДБ –ң ресми сайттары негізінде			

Белгісіздіктің өсуі жағдайында банктер санының төмендеу тенденциясы бірқатар себептерге байланысты болды. Оларға келесілер жатады: лицензиялардың пікірлері, басқа банктермен бірігу, филиалға қайта құру, ерікті тарату және басқа да себептер. Банк нарығындағы ойыншылар санының төмендеуі банктік бәсекелестік деңгейіне теріс әсер етеді және Қазақстанның банк нарығындағы бәсекелестік деңгейі дамыған елдердің нарықтарынан төмен екенін көрсетеді. ҚР екінші деңгейдегі барлық банктерінің активтері 2023 жылғы 1 қантардағы жағдай бойынша 44 562,3 млрд. теңгені құраған, 2022 жылдың басында бұл көрсеткіш – 37 622,0 млрд. теңге болды, жыл басынан ұлғаю – 18,4% құраған.

Банк секторының активтері негізінен несиелік қоржыны 2,2%-ға өсуі есебінен ағымдағы жылғы қарашада 1,7% - ға немесе 798,5 млрд теңгеге ұлғайып, 49,2 трлн теңгені құрады (2023 жылдың басынан бері 10,3%-ға немесе 4,6 трлн теңгеге өсу байқалды). Өтімділігі жоғары активтер 14,7 трлн теңгені немесе активтердің 29,9%-ын құрады, әрине бұл банктерге клиенттер алдындағы өз міндеттемелеріне толық көлемде қызмет көрсетуге мүмкіндік береді.

Еліміздегі ЕДБ-дің несиелік операцияларын талдауды ҚР-ның Ұлттық Банктің қаржылық есептілігі мәліметтері негізінде активтер көлемін қарастырып, оның ішінде банктік қарыздарға толықтай талдау жасалынды. Банк секторы активтерінің жалпы құрылымында оның маңызды көрсеткіштің бірі банк несиелері, ол 2021 жылы 17471,8 құрап, жалпы активтердегі үлесі 47,7%, 2022 жылы 20 200,4 млрд теңгені болып, жалпы активтердегі үлесі 51,6% құраған. 2023 жылы бұл көрсеткіш 24 257,7 млрд тг. құрап, жалпы активтер құрылымындағы үлесі - 52,3 % болған, яғни 2021 жылмен салыстырғанда оның үлесі (20,1%) артқан. Бұл банктердің өтімді активтерді көбейтуді жалғастыратынын білдіреді.

Зерттеудің нәтижелеріне сүйенетін болсақ, 2023 жыл қорытындысы бойынша экономиканың өсу қарқыны айтарлықтай серпінді болды және перспективалы - 5.3% құрады. ЖІӨ-нің номиналды өсуі одан да әсерлі болды, яғни -18%. Алайда банктердің жиынтық несиелік қоржының номиналды өсуінің жалғасуына қарамастан соңғы жылдары, ЖІӨ-ге несиелердің үлесі төмендейді, 21% құрады, ол 2013 жылы он жыл бұрын 31%-ды құраған. Бұл көбінесе бизнесті несиелендіру рөлінің төмендеуіне байланысты болады. Егер ағымдағы жылдың басынан бастап коммерциялық банктердің несиелік қоржыны төмен болса, ол жалпы 9% - ға өсті, содан кейін бөлшек несиелеу 13.4%, ал корпоративті несиелеу барлығы 2,9% болды. Несиелердің жалпы қоржыныдағы заңды тұлғалар қоржынын үлесі банк секторы жыл басындағы 42.2% - бен салыстырғанда тағы да 39.9% - ға дейін қысқарды.

Сонымен қатар, 2020 жылға дейін корпоративтік секторды несиелеу көлемі бөлшек несиелеу бойынша дәстүрлі түрде озып кетті. Бірақ 2020 жылдың қараша айынан бастап бөлшек несиелер бірінші рет озып кетті. Бизнеске несиелер, алшақтық ұлғаюын жалғастыруда, ағымдағы жылдың шілде айының соңына дейін 5 трлн теңгеге жетті.

Коммерциялық банктердің бөлшек несиелеудегі көшбасшылар - Kaspi Bank, Қазақстан

Халық Банкі және ЦентрКредит Банкі болып табылады.

Кесте 2

2023 жылдың соңына корпоративтік несиелеудің көшбасшы банктері, млрд. Теңге

Банктер атауы	2023	Корпоративтік несиелік қоржындағы, банктер үлесі, %
Kaspi bank	3 331	25%
Қазақстан Халық Банкі	2 739	21%
Банк ЦентрКредит	1 316	10%
Ескертпе - ҚР Ұлттық Банкінің деректері мен банктердің қаржылық есептілігі		

Kaspi Bank секторының төрттен бір бөлігін алып жатқан көшбасшысының үлесіне қарамастан жеке тұлғаларға кредит берудің шоғырлануы жоғары емес екенін, ең ірі банктердің үшеуінің жалпы үлесі ЕДБ-нің жиынтық бөлшек портфелінде 56% құрайды.

Олардың көшбасшысы Kaspi bank - 25% үлесті құраса, Банк ЦентрКредит - 10% үлеспен бұл секторда да үшінші орынды иеленді (Кесте 2).

Банк үшін цифрлық несиелік операциялар тиімді болып саналады, себебі соңғы жылдары Қазақстанның банк саласында, әсіресе ірі ойыншылар цифрландыруға қомақты қаражат салуды көздеуде. Бұл негізінен клиенттердің қалауына, күшті секторға және қатан бәсекелестікке байланысты болды. Бұл андеррайтинг процесін қолдауды, тұтынушыларға ұсынысты кеңейтуге және пайдаланушының тәжірибесін жақсартады. Алайда, бизнесті түрлендірудің өзіндік бағасы бар. Технологиялардың немесе инфрақұрылымның жұмысында цифрландырумен байланысты тәуекел артты, бұл IT-ға, деректерді қорғауға және инфрақұрылымды дамытуға қосымша елеулі инвестицияларды талап етеді. Зерттеу бойынша, банктердің IT шығыстарының орташа үлесі алдағы үш жылда қазіргі уақытта 8-10% - дан олардың операциялық шығыстарының 15-17% - на дейін өсуі мүмкін екендігі болжануда[4].

Қарыз алушылар үшін несиелену саласында цифрлық технологияларды барынша тиімді пайдалану маңызды. Цифрлық технологиялар несиелену саласын өзгертуді жалғастыруда, бұл несиелену процесін ыңғайлы және қолжетімді етеді. Осы өзгерістерді ескере отырып, Қазақстандағы қарыз алушылар цифрлық инновациялардың артықшылықтарын пайдалана алады және уақыт пен күш-жігердің ең аз шығындарымен қажетті несиелену алады.

Қарыз алушылар үшін несиелену саласында цифрлық технологияларды барынша тиімді пайдалану маңызды. Цифрлық технологиялар несиелену саласын өзгертуді жалғастыруда, бұл несиелену процесін ыңғайлы және қолжетімді етеді. Осы өзгерістерді ескере отырып, Қазақстандағы қарыз алушылар цифрлық инновациялардың артықшылықтарын пайдалана алады және уақыт пен күш-жігердің ең аз шығындарымен қажетті несиелену алады.

Цифрлық банктер дәстүрлі банктердің өмір сүруіне қауіп төндіреді, өйткені көптеген клиенттер цифрлық технологияларға көшуде. Банк саласындағы цифрлық трансформация жасанды интеллект (AI), машиналық оқыту (ML) және блокчейн сияқты жаңа технологияларды енгізуге әкелді. Цифрлық банкингтің тенденциялары мен технологиялары дамып келе жатқандықтан, neobanks банктік қызметтерді қызмет ретінде (baas) ұсыну үшін үшінші тараптармен ынтымақтастықты жалғастырады.

Цифрлық банкинг индустриясын тоқтату мүмкін емес және ол тек жақсы және арзан қызметтерді ұсынатындықтан дамиды. Сондықтан Қазақстан Республикасында Open API және Open Banking дамытудың 2023-2025 жылдарға арналған тұжырымдамасы ұсынуын жеткізуде болды. Технологиялықты қамтамасыз етуге және тұтынушылардың құқығын қорғауға баса назар аударып, қаржы секторын цифрлық трансформациялауды жүйелі және кезең-кезеңімен дамытуды жалғастыру мақсатында Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен бірлесіп, Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігінің қатысуымен Қазақстан Республикасында Open API және Open Banking дамытудың 2023-2025 жылдарға арналған тұжырымдамасын әзірлеп, бекітті.

Open Banking («Ашық банктік қызметтер») банктерге өз клиенттерінің деректеріне үшінші тарапқа тек клиенттердің келісімімен ғана қол жеткізуге және осылайша қызмет көрсетудің ыңғайлылығы мен жылдамдығын арттыруға мүмкіндік береді. Мысалы, банкте Open API технологиясы клиентке көптеген шоттарды басқаруға және тұрақты төлемдер мен аударымдар жасауға, қаржылық есептілікті оңтайландыруға, кірістер мен шығыстарды талдауға және т.б. мүмкіндік береді. Open Banking-ті енгізу халықаралық деңгейде танылған ақпарат алмасу хаттамасы болып табылатын Open API технологиясын қолдануға негізделген.

Тұжырымдаманы әзірлеу аясында ҚРҰБ, ҚНРДА және БҚДА реттеушілері екінші деңгейлі банктермен алдын ала талқылаулар жүргізді. Сондай-ақ ЕДБ арасында API технологиясын пайдаланудың ағымдағы мәртебесі нақтыланды, ашық банктік қызмет көрсетуді енгізудің инфрақұрылымдық және реттеуші негіздеріне бағалау жүргізілді. Қаржы секторының осы цифрлық саласын дамыту ЕДБ және Open API базасында төлем қызметтерін өзге де жеткізушілердің ынтымақтастығы нәтижесінде жаңа қаржылық қызметтер мен өнімдердің, сондай-ақ бизнес-модельдердің пайда болуына ықпал етеді[5].

Осылайша, Қазақстан Республикасының нақты секторына ұзақ мерзімді несиелер қажет. Қазіргі екінші деңгейдегі банктердің ресурстық базасының жағдайы әр түрлі сандармен сипатталады. Салымдар базасының негізі болып «қысқа ақшалар» жатқызылады. Сондықтан ұзақ мерзімді несиелерді қамтамасыз етудің негізгі көзі коммерциялық банктердің қолында. Қысқа және ұзақ мерзімді несиелердің өсуіне қарамастан мынадай қорытындыға келеміз, яғни банктердің ресурстық базасы толығымен нақты экономиканың сұранымына енген жоқ. Экономиканы ұзақ мерзімді несиелермен қамтамасыз ету банктердің алға қойған мақсаттарының бірі болып саналады.

Үкімет Қазақстанның банк жүйесін қолдау жөнінде қосымша шаралар қабылдауға ниет білдірді. Тек банктер ғана экономикаға қаражат тиімді құю үшін қажетті пәрменді, ашық және нарықтық тетіктерді қамтамасыз ететін болады. Мемлекет банктерге қолдау көрсете отырып, оларды басты міндеті – экономиканың шикізат емес секторына, оның ішінде шағын және орта бизнеске кредит беруді шешу үшін делдал ретінде пайдаланатындығын атап өткен маңызды. Сонымен бірге құрылыс секторын дамытудың мультипликативті әсері болады, себебі құрылыс материалдары индустриясының ілеспе құрылысының дамуына, ал ізінше, құрылыс секторының маңына шоғырланған шағын орта бизнестің дамуына ықпал ететін болады, сол сияқты жаңа жұмыс орындары пайда болады. Банктер мемлекет пен экономика арасындағы делдал рөлін орындай отырып, мемлекет беретін қаражатты пайдалана отырып, несие беруден түсетін меншікті кірісті алу есебінен зор қолдау алады. Коммерциялық банктерді Үкіметтің экономиканы тұрақтандыру және сауықтыру жөніндегі шараларын іске асыратын негізгі арна ретінде пайдалана отырып, мемлекет құрылыс саласы несиелік ресурстар есебінен қаржыландырылатындықтан және осылайша, банктердің қаржылық мүмкіндіктеріне тікелей байланысты болатындықтан, оны одан әрі дамыту үшін жанама жаңа қарқын береді[6].

Осы кезде банк секторын инновациялық трансформациялаудың табысы бірқатар факторларға байланысты болады. Несиелік ұйымдар өздерінің стратегияларын қайта қарап, одан әрі даму бағыттарын анықтауы керек. Ең алдымен, жетекші банктер үшін бұл экожүйе түрінде бизнес - процестерді кейіннен түрлендірумен және толық ауқымды цифрлық трансформация құруын мүмкіндігі. Инвестициялары мен құзыреттері жеткіліксіз басқа банктер үшін ең дұрыс шешім басқа біреудің брендімен базалық қызметтерді ұсыну болуы мүмкін. Осылайша, цифрлық банк деп көптеген өнімдер мен қызметтер цифрлық (электрондық) түрде ұсынылатын банкті түсінуге болады. Бұл ретте оның клиенттері банкпен күнделікті қарым-қатынас шеңберінде негізінен цифрлық арналарды пайдаланады. Мұндай банктің инфрақұрылымы нақты уақыттағы цифрлық өзара іс-қимыл үшін оңтайландырылған, ал ішкі мәдениет шешім қабылдау мен технологиялық өзгерістердің жоғары жылдамдығын болжайды.

Әдебиеттер тізімі

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2023 жылғы 1 қыркүйектегі «Әділетті Қазақстанның экономикалық бағдары» атты Қазақстан халқына Жолдауы

2. Цифровизация в банках: казахстанская модель успеха и ее вызовы ресми сайты <https://www.banker.kz/>
3. С. Б. Мақыш Банк ісі:оқулық.-Алматы: Жетжарғы, 2017.-552 б
4. Модель принятия решения о внедрении ЦТ. НБРК // file:///C:/Users/HP/Downloads/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1
5. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің ресми сайты <https://www.nationalbank.kz>
6. Statista.com, digital markets, FinTech – Kazakh stan. // https://www.statista.com/outlook/dmo/fin_tech/kazakhstan

Қаржы секторының цифрландыру трендтері инновациялық қаржы өнімдері мен ақпараттық технологиялардың симбиозы ретінде

Ғ.Т. Әділхан¹, Е.Т. Акбаев²

¹"Қаржы" мамандығының 1-курс магистранты,

¹Қаржы кафедрасының профессоры, э.ғ.к.

¹gani.2003.adilkhan@gmail.com

^{1,2}Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды қ.

Аннотация: Бұл мақалада қаржы секторының цифрландыру үрдістері талданады және инновациялық қаржы өнімдері мен ақпараттық технологиялардың өзара байланысы зерттеледі. Зерттеу барысында қаржы секторындағы жаңа технологиялардың енгізілуінің тиімділігі, артықшылықтары мен қауіптері қарастырылып, олардың нарыққа және тұтынушыларға тигізетін әсері бағаланды. Қазақстанның қаржы нарығындағы цифрландырудың ағымдағы жағдайы, ұлттық стратегиялары мен аймақтық ерекшеліктері сарапталды. Зерттеу нәтижелері қаржы секторын цифрландырудың әлеуметтік-экономикалық салдары мен болашақ даму бағыттарын анықтауға негіз бола алады.

Кілт сөздер: Цифрландыру, қаржы секторы, FinTech, инновациялық қаржы өнімдері, блокчейн, жасанды интеллект, үлкен деректер, киберқауіпсіздік, Қазақстанның қаржы нарығы.

Қазіргі заманда цифрландыру экономика мен қоғамның барлық салаларын қамтып, жаһандық дамудың негізгі драйверіне айналды. Қаржы секторы да бұл процестен тыс қалған жоқ. Сандық технологиялардың енгізілуі қаржы қызметтерінің сапасын жақсартып, олардың қолжетімділігін арттыруда, сондай-ақ жаңа қаржы құралдарын дамытуға негіз болып отыр. Осы орайда, қаржы секторындағы цифрландыру инновациялық қаржы өнімдері мен ақпараттық технологиялардың симбиозы ретінде ерекше маңызға ие.

Бұл мақалада қаржы секторының цифрландыру үрдістері талданып, негізгі инновациялық шешімдер мен олардың экономикалық тиімділігі қарастырылады. Зерттеудің негізгі мақсаты – қаржы секторының цифрландыруындағы қазіргі трендтерді анықтау және олардың экономикалық өсім мен қаржы қызметтерін тұтынушыларға тигізетін әсерін бағалау. Осы мақсатқа қол жеткізу үшін келесі міндеттер қойылды:

1. Цифрландыру трендтерін және олардың қаржы секторындағы көріністерін зерттеу;
2. Инновациялық қаржы өнімдерінің рөлін анықтау;
3. Ақпараттық технологиялардың қаржы нарығына тигізетін ықпалын талдау.

2. Қаржы секторының цифрландыру үрдістеріне жалпы шолу

Цифрландыру бүгінгі таңда экономикалық және әлеуметтік процестерді өзгертуге бағытталған негізгі тенденциялардың бірі болып табылады. Бұл процесс автоматтандырудың, үлкен деректердің және жасанды интеллекттің көмегімен өндірістің барлық салаларында тиімділікті арттыруға мүмкіндік береді [1]. Әлем бойынша цифрлық қызметтердің үлесі өсіп, компаниялар жаңа технологияларды белсенді түрде енгізуде.